



PIRKANMAAN MAAKUNTAMUSEO

SASTAMALA RAUTATIEALUE 1 ja 2

Arkeologinen koekaivaus 2013

Sami Raninen

Pirkanmaan maakuntamuseo

Kulttuuriympäristöyksikkö

SISÄLLYSLUETTELO

| | |
|--|-----|
| Sisällysluettelo | 1 |
| Arkisto- ja rekisteritiedot | 2 |
| Tiivistelmä | 3 |
| Lähestymiskartat | 4–6 |
| Johdanto | 7 |
| Tutkimusalueiden yleiskuvaus | 7 |
| Tutkimusalueiden ja lähiympäristön historiasta | 7 |
| Työ- ja dokumentointimenetelmät | 9 |
| Koekuopat suunnitellulla laiturialueella (koillinen tutkimusalue) | 10 |
| Koekuopat suunnitellulla pysäköintialueella (lounainen tutkimusalue) | 17 |
| Päätelmät ja loppuyhteenveto | 20 |
| Lähdeluettelo | 20 |
| Liitteet 1–3 | 21 |
| Kartat | |

ARKISTO- JA REKISTERITIEDOT

Tutkimuskohteen koko nimi: Sastamala Rautatiealue 1 ja 2

Kunta: Sastamala

Entinen kunta: Karkku

Kylä: Palviala

Kiinteistö: Tampere–Pori-radan rautatiealue, rataosuus Tampere Lielähti–Kokemäki

Peruskarttalehti: 212207

Koillisen tutkimusalueiden sijainti ETRS89-järjestelmässä: lat 61° 26.656' lon 23° 3.068'

lat 61° 26.652' lon 23° 3.074'

lat 61° 26.68' lon 23° 3.132'

lat 61° 26.676' lon 23° 3.137'

Lounaisten koekuoppien keskikoordinaatit ETRS-89-järjestelmässä: lat 61° 26.598' lon 23° 2.902'

lat 61° 26.604' lon 23° 2.913'

Korkeus: 62–63 m mpy (koillinen tutkimusalue)

Tutkimuksen laji: koekaivaus

Tutkimuslaitos: Pirkanmaan maakuntamuseo, Kulttuuriympäristöyksikkö

Kenttätyönjohtaja: Sami Raninen

Kenttätyöaika: 29.4.–10.5.2013

Tutkitun alueen laajuus: 24 koekuoppaa noin 4,8 aarin alueella

Maanomistaja: Liikennevirasto

Tutkimusten tilaaja: VR Track Oy

Tutkimuskustannukset: 11 820 + alv

Löydöt: ei talteen otettuja löytöjä

Mustavalkonegatiivit: ei mustavalkonegatiiveja

Kuvatallenteet: KY 120: 1–31

Aikaisemmat tutkimukset: Ulla Rajala 1996, inventointi

Aikaisemmat löydöt: KM 29564: 1–20, KM 29565: 1–15

Arkistoitu kirjeenvaihto: Pirkanmaan maakuntamuseo, lausunnot 20. 4. 2012; 4.3.2013, diar: 46/2013

Liitteet: kuvatallenneluettelo, 2 mittaustietoluettelo

Alkuperäisen inventointikertomuksen säilytyspaikka: Pirkanmaan maakuntamuseo,

Kulttuuriympäristöyksikkö

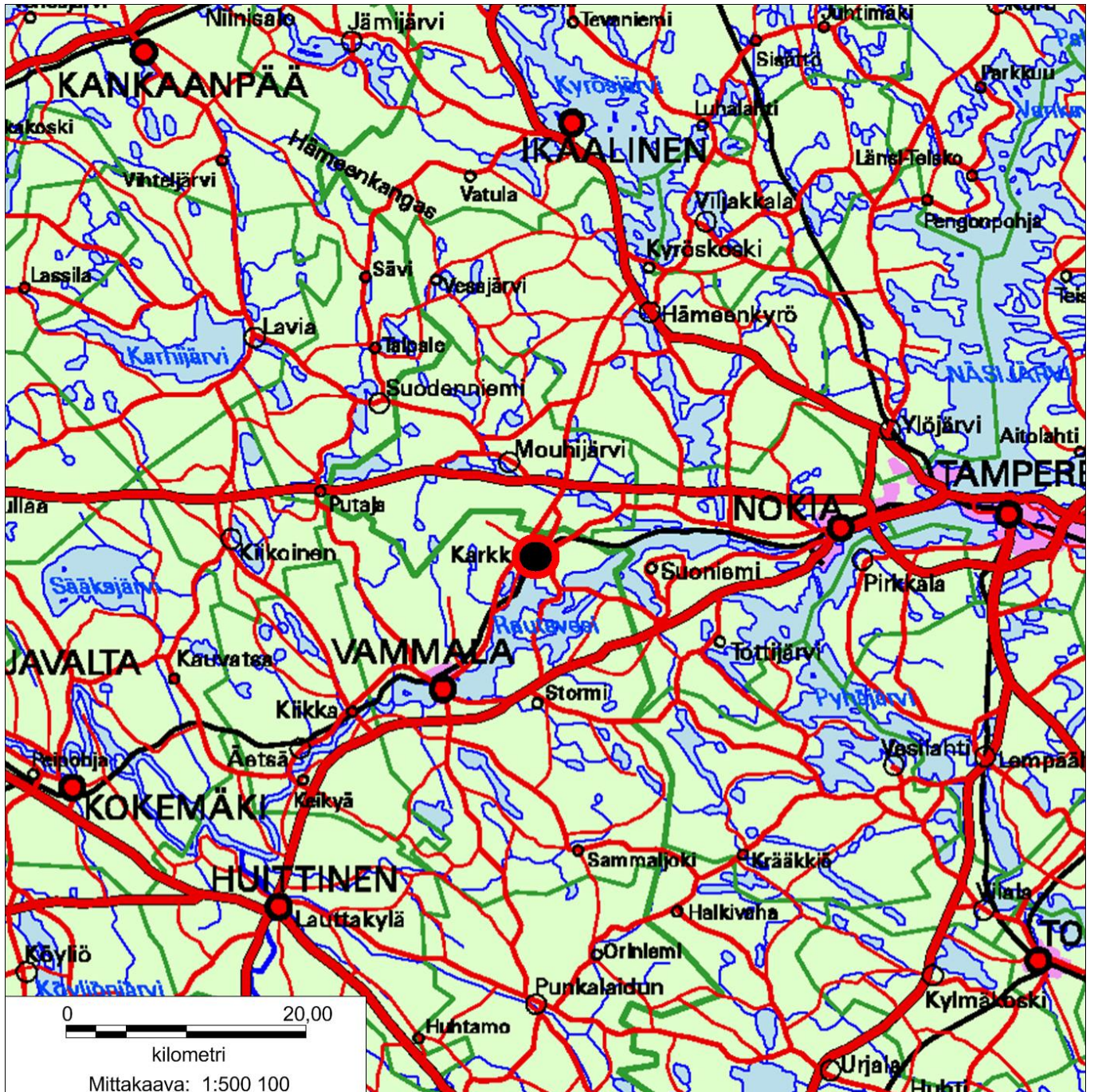
Kopion säilytyspaikka: Museovirasto, Arkeologinen keskusarkisto

Sivumäärä: 25

TIIVISTELMÄ

Keväällä 2013 Pirkanmaan maakuntamuseon Kulttuuriympäristöyksikkö suoritti arkeologisen koekaivauksen ja valvonnan Sastamalan Rautatiealue 1 ja 2-nimisten muinaisjäännösrekisterikohteiden läheisyydessä. Työ liittyi Tampere–Pori-radon parannushankkeeseen. Viitteitä kiinteästä muinaisjäännöksestä ei havaittu

LÄHESTYMISKARTTA 1: Sastamala Rautatiealue 1 ja 2



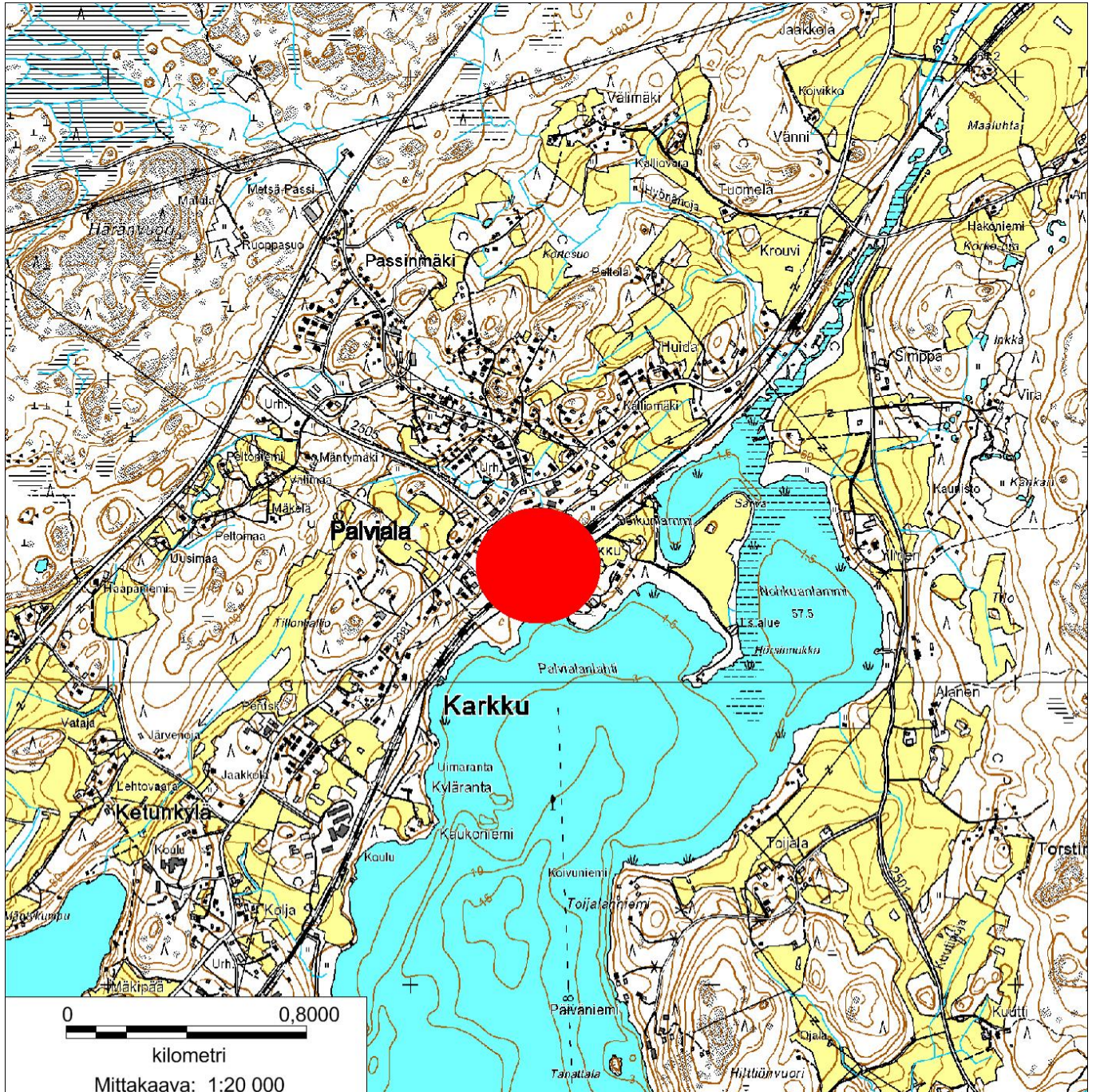
Tutkimuskohde merkitty mustalla punareunuisella pallolla

Kartan keskikoordinaatti (ETRS-89): lat 61° 26.615' lon 23° 2.952'

(c) Maanmittauslaitos, lupa PISA/020/2006

Lisäykset pohjakarttaan: Sami Raninen

LÄHESTYMISKARTTA 2 (peruskarttaote): Sastamala Rautatiealue 1 ja 2



Tutkimuskohte merkitty punaisella pallolla

Kartan keskikoordinaatti (ETRS-89): lat 61° 26.615' lon 23° 2.952'

(c) Maanmittauslaitos, lupa PISA/020/2006

Lisäykset pohjakarttaan: Sami Raninen

LÄHESTYMISKARTTA 3 (peruskarttaote): Sastamala Rautatiealue 1 ja 2



Lounainen ja koillinen tutkimusalue merkitty punaisilla palloilla

Kartan keskikoordinaatti (ETRS-89): lat 61° 26.615' lon 23° 2.952'

(c) Maanmittauslaitos, lupa PISA/020/2006

Lisäykset pohjakarttaan: Sami Raninen

JOHDANTO

Toukokuussa 2013 Pirkanmaan maakuntamuseon Kulttuuriympäristöyksikkö suoritti koekaivauksen Länsi-Pirkanmaalla Sastamalassa entisen Karkun kunnan keskustaajaman eli Palvialan kylän läheisyydessä. Koekaivaus tapahtui pääasiassa ns. koillisella tutkimusalueella, joka sijaitsee Karkun rautatieasemasta runsaat 100 metriä koilliseen ja välittömästi Sastamala Rautatiealue 2–nimisen muinaisjäänösrekisterikohteen vierellä. Kohteen muinaisjäänösrekisteritunnus on 912010053. Tämän lisäksi kaivettiin kaksi koekuoppaa Karkun rautatieasemasta noin 15 ja 45 metriä lounaaseen ns. lounaiselle tutkimusalueelle. Se sijaitsee lähellä Sastamala Rautatiealue 1–nimistä muinaisjäänösalueetta, jonka muinaisjäänösrekisteritunnus on 912010052.

Koekaivaus liittyi VR Track Oy:n ja Liikenneviraston yhteiseen Kokemäki–Lielähti-rataosuuden peruskorjaushankkeeseen. Koilliselle koekaivausalueelle oli suunnitteilla uusi junalaituri. Pieni osa Sastamala Rautatiealue 2:n muinaisjäänösrekisterin mukaisesta rauhoitusalueesta jatkui suunnitellun laiturityömaan alueelle. Toukokuun 2013 koekaivauksessa ei kajottu Rautatiealue 2:n rauhoitusalueeseen, vaan koekuoppia tehtiin suunnitellun laiturityömaan muihin osiin. Tarkoitus oli selvittää, jatkuuko Rautatiealue 2:n muinaisjäänös rekisteröidyn rauhoitusalueensa ulkopuolelle suunnitellun laiturityömaan suuntaan tai sijaitseeko kyseisen työhankkeen uhkaamalla alueella muu kiinteä muinaisjäänös. Koekaivauksen jo valmistuttua Kulttuuriympäristöyksikölle tuli tieto, että laiturihanketta ei toteuteta, eikä suunnitellulle pelastuskaivaukselle Rautatiealue 2:n kohdalla siten ilmennyt tarvetta. Rautatiealue 1:n läheisyyteen kaivetut koekuopat liittyivät pysäköintialueen rakennussuunnitelmaan.

Koekaivausta johti FM Sami Raninen. Apulaistutkijana toimi arkeologian opiskelija, HuK Tuukka Kumpulainen (Turun yliopisto) ja tutkimusapulaisena arkeologian opiskelija, fil.yo Iida Heikkari (Helsingin yliopisto). Takymetrin käytöstä vastasi apulaistutkija. Koekaivauksen valvojana toimi tutkija Ulla Lähdesmäki. Koekaivauksessa pintamaan poistoon käytetyn kaivinkoneen paikalle järjesti VR Track Oy, joka myös toimitti kiintopistetiedot ja järjesti koekaivaukseen osallistuneille yhden aamupäivän mittaisen rata-aluetyöturvallisuuskoulutuksen.

TUTKIMUSALUEIDEN YLEISKUVAUS (ks. lähestymiskartta 3)

Toukokuun 2013 tutkimusalueet sijaitsevat vanhassa viljely- ja rautatiemaisemassa lähellä Rautaveden pohjoispohjukkaa. Rautavesi on toiseksi läntisin Kokemäenjoen vesistön järviolueeseen kuuluvista järvistä. Palvialan kylä muodostaa pientalovaltaisen taajaman tutkimusalueiden länsi-, luoteis- ja pohjoispuolelle.

Koillinen tutkimusalue sijaitsee Tampereen ja Porin välisen junaradan luoteispuolella vanhalla savisella peltomaalla (rautatiealueeseen kuulumaton osa pellostä ja suurin osa Rautatiealue 2:n muinaisjäänösalueesta sisältyvät kiinteistöön 790-134-3-95). Tutkimusalueen luoteisreunalla nousee kalliopohjainen kumpare, jolla sijaitsee Rautatiealue 2–niminen muinaisjäänösrekisterikohte. Tutkimusalueesta pari sataa metriä itään sijaitsee Rautaveden Seikunlammi ja kolmisen sataa metriä etelään Rautaveden Palvialanlahti. Seikunlammin ja Palvialanlahden välissä on Sarvan-Hörsinnokan niemi. **Lounainen tutkimusalue** sijaitsee savisella rautatiealueeseen sisältyvällä joutomaalla Tampereen ja Porin välisen junaradan luoteispuolella, asemarakennuksesta (kiinteistöä 790-134-3-95) hieman lounaaseen.

TUTKIMUSALUEIDEN JA LÄHIYMPÄRISTÖN HISTORIASTA

Liekoveden, Rautaveden ja Kuloveden muodostaman järviketjun ympärille vakiintui nuoremmalta roomalaisajalta merovingiajalle mentäessä kiinteä kalmistollinen asutus, jonka pohjalta alueen historiallinen maaseutuasutus aikanaan kasvoi. Jo kalmistojen ilmaantumista edeltävältä ajalta järviketjun alueella on viitteitä varhaismetallikautisesta asutuksesta (asuinpaikkoja ja kiviröykkiöitä).



Kuva 1: Koillista tutkimusaluetta lounaaseen päin nähtynä. Koekuoppia kaivettiin alueelle, joka ulottui leveysuunnassa työmaa-aidan juurelta ratapenkkää reunustavan ojan reunaan asti. Taustalla erottuu Karkun asemarakennus (samalla linjalla työmaa-aidan kanssa). Kuvan oikealla puolella on kumpareella sijaitseva Sastamala Rautatiealue 2:n muinaisjäännösalue, joka jatkuu aidatulle laiturityömaa-alueelle kuvan keskivaiheilla näkyvän risukasan lounaispuolella. Kuvaaja: Sami Raninen. KYY 120: 1.

Toukokuun 2013 koillinen (pääasiallinen) koekaivausalue sijaitsee rautakautisen muinaisjäännöskeskittymän keskellä. 500 metrin säteellä koekaivausalueesta sijaitsevat seuraavat rautakautisina rekisteröidyt kiinteät muinaisjäännökset:

1. **Lautatarha** (asuinpaikka)
2. **Louhilinna-Kotiranta** (röykkiökalmisto, viitteitä myös ruumishautauksista, asuinpaikka, esineajoituksia kansainvaellusajalta viikinkiajan loppuun tai ristiretkiajalle)
3. **Rautatiealue 1** (mahdollinen polttokenttäkalmisto ja asuinpaikka)
4. **Rautatiealue 2** (mahdollinen polttokenttäkalmisto ja asuinpaikka)
5. **Rautatiealue 3** (mahdollinen kalmisto tai asuinpaikka)
6. **Tulonen** (polttokenttäkalmisto, viitteitä myös ruumishautauksista, esineajoituksia kansain-

vaellusajalta viikinkiajan loppuun tai ristiretkiajalle)

7. Tuomisto 2 (röykkiö)

Nämä muinaisjäännösrekisterikohteet sijaitsevat koillisesta koekaivausalueesta katsottuna koillisessa, kaakossa, etelässä ja lounaassa Tampere–Pori-radon molemmilla puolilla Rautaveden pohjoispohjukan läheisyydessä. Suurin osa kyseisistä kohteista löytyi vuonna 1996 Ulla Rajalan suorittamassa Palvialan osa-alueinventoinnissa (Rajala 1996). Kaivauksin on tutkittu Louhilinnan-Kotirannan ja Tulosen kalmistoja 1900-luvun alussa Alfred Hackmanin ja A.M. Tallgrenin johdolla. Näistä kalmistoista on saatu huomattavan runsaasti varsinkin viikinkiajan löytöjä (Salo 2004b: 167–177).

Koillisen koekaivausalueen läheisyydessä on rekisteröity myös yksi historiallisen ajan kiinteä muinaisjäännös, Harsu, joka ilmeisesti on Palvialan kylään kuuluneen Harsun talon pajanpaikka. Alueen myöhempään historiaan liittyviä kulttuuriperintökohteita ovat muun muassa vuosina 1899–1901 toimintansa aloittaneeseen Karkun höyrysahaan liittyvät jäännökset samalla Rautaveteen pistävällä niemellä, jolla sijaitsee Tuomiston röykkiö (Rajala 1996: 23–26).



Kuva 2. Kalliopohjainen kumpare, jolla sijaitsee muinaisjäännösrekisterikohde Sastamala Rautatiealue 2. Aidat ovat koholla kohdassa, jossa kumpare ja muinaisjäännösalue jatkuvat aidatulle laiturityömaa-alueelle. Etualalla koekuopat 7 (oikea) ja 9 (vasen). Kuvaaja: Sami Raninen. Kuvattu pohjoiseen. KY 120: 26.

TYÖ- JA DOKUMENTOINTIMENETELMÄT

Suunnitellulle laiturialueelle useimmat koekuopat (1–17) kaivettiin siten, että ensin poistettiin kaivinkoneella savisen pellon muokkauskerrosta noin 20–30 cm:n paksuudelta kenttätöyönjohtajan valvonnassa. Tämän jälkeen kaivamista jatkettiin käsin lapiota, seulaa ja lastaa käyttäen, kunnes oltiin täysin vakuuttuneita, että puhdas pohjamaa tai peruskallio on saavutettu. Koneellisesti avatun maakerroksen profiilit tarkastettiin löytöjen, nokihavaintojen jne. varalta. Koekuopat 18–20 kaivettiin kokonaisuudessaan käsin.

Koekuopat dokumentoitiin sanallisesti ja digitaalikameralla. Koska yhdessäkään koekuopassa ei havaittu rakenteita tai kulttuurimaata, ei mustavalkokuvia otettu tai profiilikarttoja piirretty. Kaikki esinelöydöt poistettiin jo kentällä. Kaikki ajoitettavat löydöt olivat selvästi resentejä (1800-luvulta tai nuorempia).

Koekuopat mitattiin takymetrillä. VR Track Oy antoi käyttöön tiedot kiintopisteistä, jotka sijaisivat tutkimusalueen vieressä radan luoteispuolella radan sähköistyslaitteiden kannatinpylväiden jalustoissa. Kiintopisteiden koordinaatit ilmoitettiin KKJ:n yhtenäiskoordinaatistossa (YKJ) ja korkeustiedot N60-järjestelmässä. Karkun alueella korkeuslukemat ovat N60-järjestelmässä noin 32 cm pienemmät kuin N2000-järjestelmässä.

| | | |
|---------------------------------------|------------------|------------------|
| Kiintopiste 1: N 6815400,44500 | I 24449444,56900 | korkeus 64,36000 |
| Kiintopiste 2: N 6815363,91500 | I 24449396,72700 | korkeus 64,38200 |

Muunnoslaskentaa varten kaikki takymetrimittausdata on esitetty koekaivauskertomuksen liitteissä.

Karkun asemarakennuksen lounaispuolelle suunnitelluille pysäköintipaikka-alueille avattiin koneellisesti kaksi isoa koekuoppaa, jotka dokumentoitiin sanallisesti ja digitaalikameralla.

KOEUOPAT SUUNNITELLULLA LAITURIALUEELLA (KOILLINEN TUTKIMUSALUE)

Koillisen tutkimusalueen välittömässä läheisyydessä sijaitsee Rautatiealue 2–muinaisjäännösalue matalalla kallioisella kumpareella. Vuoden 1996 inventoinnissa kaivetuista koekuopista saatujen löytöjen perusteella kalliopohjainen alue on tulkittu rautakautiseksi kiinteäksi muinaisjäännökseksi, mahdollisesti polttokenttäkalmistoksi ja/tai asuinpaikka- ja tuotantoalueeksi (Rajala 1996: 34–35). Muinaisjäännöksen suoja-alue on rajattu topografisella kriteerillä ("koko peltoalueesta erottuva mäki-alue", Rajala 1996: 35). Mäen etelärinteellä on vanhan riiden perustuksia. Mäki-alueeseen ja suoja-alueeseen sisältyy kaakkoon työntyvä niemeke, joka ulottui jonkin verran aidatulle laiturityömaa-alueelle. Niemekkeelle vuonna 1996 tehdystä koekuopasta nro 116 löytyi palanutta ja kuonaantunutta savea (KM 29565: 8, 9).

Koekuoppia kaivettiin toukokuun 2013 koekaivauksen koilliselle tutkimusalueelle yhteensä 22 kappaletta. Ne sijoitettiin tutkimusalueelle epäsystemaattisesti, mutta kuitenkin siten, että ne hajaantuivat suhteellisen tasaisesti tutkimusalueen eri osiin. Rautatiealue 2–muinaisjäännösalueesta työntyvän niemekkeen läheisyyteen koekuoppia tehtiin muuta tutkimusaluetta tiheämmin, jotta voitiin varmistua, ettei muinaisjäännös jatku suoja-alueensa ulkopuolelle.

Koekuoppien 1–17 käsin kaivetun osan laajuus oli normaalisti 1 x 1 metriä, koekuopan 12 tapauksessa 1 x 1,5 metriä. Koekuopan ylin osa (tai vaihtoehtoisesti ilmaisten koekuoppaa ympäröivä alue), jolta pellon muokkauskerrosta oli poistettu koneellisesti noin 20–30 cm:n paksuudelta, oli noin 2,0 x 1,5 metriä laaja.

Koekuopat 18–22 kaivettiin kokonaisuudessaan käsin ja niiden laajuus oli 50 x 50 cm, koekuopan 22 tapauksessa 75 x 75 cm. Koekuoppien sijainnut on esitetty liitekartassa 2 (koillinen tutkimusalue) ja käsin kaivettujen alueiden kulmakoordinaatit liiteluettelossa 2.

Yhdessäkään koekuopassa ei havaittu rakenteita, kulttuurimaata, paloindikaatioita tai muita viitteitä kiinteästä muinaisjäännöksestä.

KOEKUOPPA 1

Maa: Pinnalla noin 20 cm paksu savimultakerros, jonka alla homogeeninen puhdas savi.

Syvyys: 50 cm, josta 20 cm käsin kaivettua. Lopetustason korkeus (N60): 62,92. Lopetustasoon tehtiin 30 cm syvä tarkistuspisto.

Löydöt: Ei löytöjä.

KOEKUOPPA 2



Kuva 3: Koekuoppa 2. Kuvaaja: Sami Raninen. Kuvattu luoteeseen. KY 120: 5.

Maa: Pinnalla noin 20 cm paksu savimultakerros, jonka alla homogeeninen puhdas savi. 50 cm:n syvyydessä savi muuttuu hienoksi puhtaaksi hiekaksi, jota kaivettiin 15 cm:n paksuudelta tasolta. Lopetustasoon tehtiin vielä noin 15 cm syvä tarkistuspisto.

Syvyys: Tasoon kaivettu syvyys 65 cm, josta 25 cm käsin kaivettua. Lopetustason korkeus (N2000) 63,26.

Löydöt: Muutama pala tiiltä savikerroksen alaosassa noin 40–50 cm:n syvyydessä.

KOEKUOPPA 3

Maa: Pinnalla noin 20 cm paksu savimultakerros, jonka alla homogeeninen puhdas savi. Saven alta tuli noin 50 cm:n syvyydessä vastaan karkealajitteinen puhdas hiekka, jota kaivettiin 7–8 cm.

Syvyys: Noin 55 cm, josta käsin kaivettua 25 cm.

Löydöt: Muutama pala tiiltä savikerroksessa noin 25–35 cm:n syvyydessä. Lopetustason korkeus (N60): 63,12.

KOEKUOPPA 4



Kuva 4: Koekuoppa 4. Kuvattu länsiluoteeseen. Kuvaaja: Sami Raninen. KY 120: 6.

Maa: Pinnalla noin 20 cm paksu savimultakerros, jonka alla homogeenistä puhdasta savea noin 5 cm:n paksuudelta. Saven alla puhdasta hienoa hiekkaa, jonka seassa vaihtelevan kokoisia kiviä. Kivissä ei mitään viitteitä tarkoituksellisesta paikoilleen asettelusta. Hiekkaa

kaivettiin noin 15 cm:n paksuudelta, minkä lisäksi tehtiin tarkistuspisto, joka ulottui koekuopan lopetustasosta noin 20 cm:n syvyyteen.

Syvyys: Tasoon kaivettu syvyys 40 cm, josta 20 cm käsin kaivettua. Lopetustason korkeus (N60): 63,04.

Löydöt: Ei löytöjä.

KOEKUOPPA 5

Maa: Pinnalla noin 20 cm paksu savimultakerros, jonka alla homogeeninen puhdas savi.

Syvyys: 60 cm, josta 30 cm käsin kaivettua. Lopetustason korkeus (N60): 62,91. Lopetustasoon tehtiin 20 cm syvä tarkistuspisto.

Löydöt: Ei löytöjä.

KOEKUOPPA 6

Maa: Pinnalla noin 20 cm paksu savimultakerros, jonka alla homogeeninen puhdas savi.

Syvyys: 45 cm, josta käsin kaivettua 20 cm. Lopetustason korkeus (N60): 63,02.

Löydöt: Parikymmentä palaa tiiltä, tehdasvalmisteinen rautanaula ja yksi pala väritöntä resenttiä tasolasia noin 25–35 cm:n syvyydestä.

KOEKUOPPA 7

Maa: Pinnalla noin 20 cm paksu savimultakerros, jonka alla homogeenista puhdasta savea. Lopetustasoon tehtiin koepisto (noin 30 cm syvä), jonka perusteella saven alla on puhdasta hiekkaa.

Syvyys: Tasoon kaivettu syvyys 45 cm, josta 20 cm käsin kaivettua. Lopetustason korkeus (N2000): 63,08.

Löydöt: Savikerroksesta noin 25–35 cm:n syvyydestä parikymmentä palaa tiiltä ja 4 cm:n mittainen pätkä rautavarrasta (rautavartaan poikkileikkaus nelikulmainen ja sivut noin 1.5 cm leveitä) sekä hyvin iso naula (rautatienaula?).

KOEKUOPPA 8

Maa: Pinnalla noin 20 cm paksu savimultakerros, jonka alla homogeeninen puhdas savi.

Syvyys: 45 cm, josta 20 cm käsin kaivettua. Lopetustason korkeus (N60): 63,07. Lopetustasoon tehtiin 20 cm syvä tarkistuspisto.

Löydöt: 6 kpl tiilenpaloja ja rautalangan pätkä saven seasta noin 25 cm:n syvyydestä.

KOEKUOPPA 9

Maa: Pinnalla noin 20 cm paksu savimultakerros, jonka alla puhdasta savea, jonka seassa kiviä. Saven alla yhtenäinen kalliopinta, joka koekuopan koilliskulmassa nousee noin 40 cm:n syvyyteen ja koekuopan lounaiskulmassa noin 55 cm:n syvyyteen.

Syvyys: 40–55 cm, josta 20–35 cm käsin kaivettua. Lopetustason korkeus (N60): 62,78.

Löydöt: Resentin olutpullon pohja.

KOEKUOPPA 10

Maa: Pinnalla noin 20 cm paksu savimultakerros, jonka alla homogeeninen puhdas savi.

Syvyys: 40 cm, josta 15 cm käsin kaivettua. Lopetustason korkeus (N60): 62,78.

Löydöt: Viisi kappaletta tiilenpaloja saven seasta noin 25–30 cm:n syvyydestä.

KOEKUOPPA 11

Maa: Pinnalla noin 20 cm paksu savimultakerros, jonka alla homogeenistä puhdasta savea noin 20 cm. Saven alta tuli esiin yhtenäinen ja melko tasainen kalliopinta.

Syvyys: 40 cm, josta 20 cm käsin kaivettua. Lopetustason korkeus (N60): 62,74.

Löydöt: Ei löytöjä.

KOEKUOPPA 12



Kuva 5: Koekuoppa 12. Kuvattu pohjoiseen. Kuvaaja: Sami Raninen. KYY 120: 14 .

Maa: Pinnalla noin 20 cm paksu savimultakerros, jonka alla homogeenistä puhdasta savea noin 25–30 cm. Saven alla voimakkaasti rapautunut kalliopinta, jonka koloissa hiekkaa, hiesua ja kiviä.

Syvyys: Noin 50 cm, josta 30 cm käsin kaivettua. Lopetustaso (N60): 63,06.

Löydöt: Ei löytöjä.

KOEKUOPPA 13

Maa: Pinnalla noin 15 cm paksu savimultakerros, jonka alla homogeeninen puhdas savi

Syvyys: 50 cm, josta 30 cm käsin kaivettua. Lopetustason korkeus (N60): 62,85. Lopetustasoon tehtiin 20 cm syvä tarkistuspisto.

Löydöt: Noin 20–25 cm:n syvyydestä ruskealasisitteisen punasavikeraamisen lautasen reunapala, 3 kpl tehdasvalmisteisia rautanauvoja, 2 kpl muuta tehdasvalmisteista rautaromua (jonkin koneen osia).

KOEKUOPPA 14



Kuva 6: Koekuoppa 14. Kuvattu länteen. Kuvaaja: Sami Raninen. KY 120: 16.

Maa: Pinnalla noin 20 cm paksu savimultakerros, jonka alla homogeeninen puhdas savi.

Syvyys: 55 cm, josta 35 cm käsin kaivettua. Lopetustaso (N60): 62,75. Lopetustasoon tehtiin 20 cm syvä tarkistuspisto, jossa tuli vastaan kalliopinta.

Löydöt: Savimultakerroksesta ja heti sen alta 2 kpl hevosenkenkänauloja, tehdasvalmisteinen noin 20 cm pitkä naula, tiilenpala.

KOEKUOPPA 15

Maa: Pinnalla noin 20 cm paksu savimultakerros, jonka alla homogeeninen puhdas savi.

Syvyys: 60 cm, josta 40 cm käsin kaivettua. Lopetustason korkeus (N60): 62,63. Lopetustasoon tehtiin 20 cm syvä tarkistuspisto.

Löydöt: Ei löytöjä.

KOEKUOPPA 16

Maa: Pinnalla noin 20 cm paksu savimultakerros, jonka alla homogeeninen puhdas savi.

Syvyys: 37 cm, josta 12 cm käsin kaivettua. Lopetustason korkeus (N60): 62,54. Lopetustasoon tehtiin 20 cm syvä tarkistuspisto.

Löydöt: Ei löytöjä.

KOEKUOPPA 17

Maa: Pinnalla noin 20 cm paksu savimultakerros, jonka alla homogeeninen puhdas savi.

Syvyys: 35 cm, josta 15 cm käsin kaivettua. Lopetustason korkeus (N60): 62,48. Lopetustasoon tehtiin 20 cm syvä tarkistuspisto.

Löydöt: Ei löytöjä.

KOEKUOPPA 18

Maa: Pinnalla noin 20 cm paksu savimultakerros, jonka alla homogeeninen puhdas savi.

Syvyys: 40 cm, kokonaan käsin kaivettu. Lopetustasoon tehtiin 15 cm syvä tarkistuspisto.

Löydöt: Ei löytöjä.

KOEKUOPPA 19

Maa: Pinnalla noin 20 cm paksu savimultakerros, jonka alla homogeeninen puhdas savi.

Syvyys: 45 cm, kokonaan käsin kaivettu. Lopetustason korkeus (N60): 62,11. Lopetustasoon tehtiin 15 cm syvä tarkistuspisto.

Löydöt: Ei löytöjä.

KOEKUOPPA 20

Maa: Pinnalla noin 20 cm paksu savimultakerros, jonka alla homogeeninen puhdas savi.

Syvyys: 45 cm, kokonaan käsin kaivettu. Lopetustason korkeus (N60): 63,02. Lopetustasoon tehtiin 15 cm syvä tarkistuspisto.

Löydöt: Ylimmän 20 cm:n (savimultakerroksen) seasta yksi pala resenttiä väritöntä pullolasia.

KOEKUOPPA 21

Maa: Pinnalla noin 20 cm paksu savimultakerros, jonka alla homogeeninen puhdas savi.

Syvyys: 50 cm, kokonaan käsin kaivettu..

Löydöt: Ei löytöjä.

KOEKUOPPA 22

Maa: Pinnalla noin 20 cm paksu savimultakerros, jonka alla homogeeninen puhdas savi.

Syvyys: 40 cm, kokonaan käsin kaivettu. Lopetustason korkeus (N60): 61,95. Lopetustasoon tehtiin 20 cm syvä tarkistuspisto.

Löydöt: Ei löytöjä.

KOEKUOPAT SUUNNITELLUILLA PYSÄKÖINTIALUEILLA (LOUNAINEN TUTKIMUSALUE)



Kuva 7: Asetinlaiterakennuksen luoteispuoleinen alue, jolle koekuoppa A kaivettiin (keltaisen varastokopin vasemmalle eli kaakkoispuolelle). Kuvan oikeassa laidassa taustalla erottuu metsää, jossa muinaisjäännösrekisterikohde Rautatiealue 1:n koillisosa sijaitsee. Kuvattu etelään. Kuvaaja: Sami Raninen. KYY 120: 27.

Liikenneviraston ja VR Track Oy:n suunnitelmiin sisältyi uusien pysäköintipaikkojen rakentaminen Karkun asemarakennuksesta lounaiseen sijaitsevilla alueilla, joiden lounaispuolella on Sastamala Rautatiealue 1–niminen muinaisjäännösalue. Rautatiealue 1 sijaitsee matalalla, koillisosastaan metsän peittämällä kalliomäellä. Lounas–koillinen-suunnassa noin 95 metriä pitkän muinaisjäännösalueen lounaisosassa on vuonna 1996 tehdyn koekaivauksen perusteella ”selvä polttokenttäkalmisto”. Koillisosassa, lähellä toukokuun 2013 lounaista koekaivausaluetta, on mahdollinen asuinpaikka- tai tuotantoalue (Rajala 1996: 30–33). Pysäköintipaikkojen alueille kaivettiin koneellisesti kaksi koekuoppaa arkeologin valvonnassa. Koekuoppien keskikoordinaatit määriteltiin Sastamalan kaupungin toimittaman sähköisen kantakarttamateriaalin avulla.

KOEKUOPPA A

Koekuopan keskikoordinaatti (ETRS-89): lat 61° 26.598' lon 23° 2.902'



Kuva 8: Koekuoppa A. Kuvattu luoteeseen. Kuvaaja: Sami Raninen. KY 120: 30.

Koekuoppa A kaivettiin alueelle, johon oli suunnitteilla kaksi pysäköintipaikkaa (yht. 5 x 5 metrin laajuinen alue). Alue sijaitsee 43,5–48,5 metriä asemarakennuksen lounaispäädyistä lounaaseen radan vierellä sijaitsevan pienen asetinlaiterakennuksen luoteisseinän edessä. Pysäköintipaikoille varattu alue oli suurimmaksi osaksi nurmea, itäkulmastaan sorapäälysteistä tietä. Rautatiealue 1:n suoja-alue (Rajala 1996: 33) sijaitsee lähimmillään noin 10 metriä länteen pysäköintialueen suunnitellusta länsikulmasta.

Suunnitellun pysäköintialueen luoteisosaan nurmialueelle kaivetun koekuopan laajuus oli noin 1,5 x 1,5 metriä ja syvyys noin 60 cm. Koekuopan yläosassa oli noin 20 cm:n paksuinen karike- ja humuskerros, jonka alta tuli esiin homogeeninen puhdas savi. Koekuopassa ei havaittu mitään kiinteään muinaisjäännökseen viittaavaa. Koekuoppa sijaitsi noin 45 metriä lounaaseen asemarakennuksen lounaispäädyistä.

KOEKUOPPA B

Koekuopan keskikoordinaatti (ETRS-89): lat 61° 26.604' lon 23° 2.913'

Koekuoppa B kaivettiin keskelle aluetta, johon oli suunnitteilla seitsemän pysäköintipaikkaa ja 2 invapaikkaa (yht. 21 x 5–10 metrin laajuinen alue). Alue sijaitsee 5–26 metriä asemarakennuksen lounaispäädyistä lounaaseen puuta ja heinää kasvavalla joutomaakaistaleella. Rautatiealue 1:n suoja-alue (Rajala 1996: 33) sijaitsee lähimmillään noin 25 metriä lounaaseen suunnitellun pysäköintialueen lounaisosasta.

Alueella kaivetun koekuopan laajuus oli noin 1,5 x 1,5 metriä ja syvyys noin 60 cm. Koekuopan yläosassa oli 20–30 cm:n paksuinen karike- ja humuskerros, jonka alta tuli esiin homogeeninen puhdas savi. Koekuopassa ei havaittu mitään kiinteään muinaisjäännökseen viittaavaa. Koekuoppa sijaitsi noin 24 metriä länsilounaaseen asemarakennuksen päädyistä.



Kuva 9: Kuvassa näkyvän aidan vasemmalla puolella (luoteispuolella) sijaitsee suunniteltu pysäköintialue, jonka keskelle koekuoppa B kaivettiin. Taustalla Karkun asemarakennus kuusen takana. Kuvattu koilliseen. Kuvaaja: Sami Raninen. KY 120: 28.

PÄÄTELMÄT JA LOPPUYHTEENVETO

Tutkituilla alueilla ei havaittu minkäänlaisia viitteitä kiinteästä muinaisjäännöksestä. Havaintojen puuttumisen voi varsinkin Rautatiealue 2:n läheisyydessä katsoa vastaavan totuutta, koska havainto-olosuhteet olivat siellä hyvät, kaivaminen huolellista ja koekuopitus tiheää.

Suunnitellun laiturialueen koekaivauksessa löydetyt tiilenpalat, rautaesineet ja muut löydöt ovat mitä ilmeisimmin pellolle levitettyä tai levinnyttä jätettä ja romua. Koekuopasta 7 löytynyt rautatienaulaksi tulkittu esine, jota ei otettu talteen, liittyyne 1890-luvulla rakennetun Tampereen–Porin radan vaiheisiin.

Tampereella 11. joulukuuta 2013

Sami Raninen

LÄHDELUETTELO

Arkistolähteet

Rajala, Ulla 1996: Vammala, Palviala. *Arkeologinen osa-alueinventointi*. Tampereen museot 1996. Pirkanmaan maakuntamuseo, Kulttuuriympäristöyksikön arkisto.

Julkaistut lähteet

Salo, Unto 2004a: *Sastamalan historia 1,1. Esihistoria*. Sastamalan historiatoimikunta.

Salo, Unto 2004b: *Sastamalan historia 1,2. Esihistoria*. Sastamalan historiatoimikunta.

Sastamala Rautatiealue 1 ja 2
Arkeologinen koekaivaus 2013

LUETTELOLIITE 1

DIGITAALISET KUVATALLENTEET

Arkistointi: Arkistoitu jpg-muodossa Pirkanmaan maakuntamuseon Siiri-tietokantaan

Päänumero: KY 120

Kuvaaja: Sami Raninen

Suunta = ilmansuunta, johon kamera kuvattaessa suunnattu

| Alanumero | Kuvauskohde | Suunta | Pvm |
|------------------|--|---------------|------------|
| 1 | Koillinen tutkimusalue lounaaseen katsottuna | SE | 29.4. |
| 2 | Koillisen tutkimusalueen koillispää | NE | 29.4. |
| 3 | Koekuoppa 1 | SE | 29.4. |
| 4 | Koekuoppa 2 | NW | 29.4. |
| 5 | Koekuoppa 3 | SSW | 29.4. |
| 6 | Koekuoppa 4 | WSW | 30.4 |
| 7 | Koekuoppa 5 | ESE | 30.4 |
| 8 | Koekuoppa 6 | ESE | 30.4 |
| 9 | Koekuoppa 7 | S | 30.4 |
| 10 | Koekuoppa 8 | ESE | 30.4 |
| 11 | Koekuoppa 9 | SSE | 2.5. |
| 12 | Koekuoppa 10 | NW | 2.5. |
| 13 | Koekuoppa 11 | SE | 2.5. |
| 14 | Koekuoppa 12 | N | 7.5. |
| 15 | Koekuoppa 13 | SE | 7.5. |
| 16 | Koekuoppa 14 | W | 7.5. |
| 17 | Koekuoppa 15 | NE | 8.5. |
| 18 | Koekuoppa 16 | SE | 8.5. |
| 19 | Koekuoppa 17 | W | 8.5. |
| 20 | Koekuoppa 18 | NE | 9.5. |
| 21 | Koekuoppa 19 | SE | 9.5. |
| 22 | Koekuoppa 20 | SW | 9.5. |
| 23 | Koekuoppa 21 | NE | 10.5. |
| 24 | Koekuoppa 22 | NW | 10.5. |
| 25 | Työkuva: vasemmalla lida Heikkari, oikealla Tuukka Kumpulainen | SW | 2.5. |
| 26 | Sastamala Rautatiealue 2–muinaisjäänösalue | N | 6.5. |
| 27 | Koekuoppa A:n alue, taustalla asemalaiterakennus | E | 6.5. |
| 28 | Koekuoppa B:n alue, taustalla asemarakennus | NE | 6.5. |
| 29 | Sastamala Rautatiealue 1–muinaisjäänösalueen koillispää, vasemmassa laidassa asemalaiterakennus | SW | 6.5. |
| 30 | Koekuoppa A | NW | 6.5. |
| 31 | Koekuoppa B | SE | 6.5. |

**Sastamala Rautatiealue 1 ja 2
Arkeologinen koekaivaus 2013**

LUETTELOLIITE 2

**KOILLISEN TUTKIMUSALUEEN KOEKUOPPIEN KÄSIINKAIVETTUIJEN OSIEN KULMAKOORDINAATIT
(ilmoitettu KKJ-yhtenäiskoordinaatistossa, korkeudet N60-järjestelmässä)**

KK1

| | | |
|---------------|----------------|----------|
| 6815405.08989 | 24449434.88810 | 63.24761 |
| 6815405.69649 | 24449434.28679 | 63.20935 |
| 6815405.69603 | 24449435.57291 | 63.23439 |
| 6815406.28739 | 24449435.00863 | 63.23474 |

KK2

| | | |
|---------------|----------------|----------|
| 6815401.91349 | 24449427.09523 | 63.48319 |
| 6815401.21881 | 24449427.76668 | 63.48394 |
| 6815401.87294 | 24449428.49289 | 63.45829 |
| 6815402.57947 | 24449427.85006 | 63.43518 |

KK3

| | | |
|---------------|----------------|----------|
| 6815399.20710 | 24449430.71448 | 63.38729 |
| 6815399.92656 | 24449430.00867 | 63.41176 |
| 6815399.79695 | 24449431.47025 | 63.37312 |
| 6815400.61138 | 24449430.79041 | 63.40266 |

KK4

| | | |
|---------------|----------------|----------|
| 6815396.49926 | 24449421.99556 | 63.29774 |
| 6815397.21758 | 24449421.37393 | 63.22047 |
| 6815397.19908 | 24449422.73117 | 63.26011 |
| 6815397.92816 | 24449422.12179 | 63.21209 |

KK5

| | | |
|---------------|----------------|----------|
| 6815393.78891 | 24449424.82812 | 63.09844 |
| 6815393.18379 | 24449425.27294 | 63.07391 |
| 6815393.65071 | 24449426.03217 | 63.08936 |
| 6815394.33824 | 24449425.59405 | 63.12033 |

KK6

| | | |
|---------------|----------------|----------|
| 6815391.32320 | 24449419.64060 | 63.26610 |
| 6815391.75177 | 24449418.85768 | 63.25755 |
| 6815392.53596 | 24449419.30954 | 63.28225 |
| 6815392.14851 | 24449420.12820 | 63.30165 |

KK7

| | | |
|---------------|----------------|----------|
| 6815387.40045 | 24449416.55286 | 63.32106 |
| 6815387.98039 | 24449415.80843 | 63.31493 |
| 6815388.83270 | 24449416.45220 | 63.34566 |
| 6815388.19549 | 24449417.16240 | 63.30722 |

KK8

| | | |
|---------------|----------------|----------|
| 6815385.33418 | 24449414.15780 | 63.29648 |
| 6815386.01657 | 24449413.59582 | 63.25892 |
| 6815385.80470 | 24449414.85345 | 63.28803 |
| 6815386.62123 | 24449414.38086 | 63.32304 |

KK9

| | | |
|---------------|----------------|----------|
| 6815385.54476 | 24449409.12516 | 63.33208 |
| 6815386.51865 | 24449409.07059 | 63.31016 |
| 6815386.51917 | 24449409.99484 | 63.31524 |
| 6815385.54465 | 24449410.08195 | 63.16396 |

KK10

| | | |
|---------------|----------------|----------|
| 6815380.82557 | 24449410.53728 | 62.93433 |
| 6815381.52363 | 24449409.97414 | 62.90057 |
| 6815382.12765 | 24449410.72118 | 62.91221 |
| 6815381.39902 | 24449411.31116 | 62.97334 |

KK11

| | | |
|---------------|----------------|----------|
| 6815383.64368 | 24449408.74552 | 63.02075 |
| 6815383.49397 | 24449409.63613 | 63.00914 |
| 6815384.52973 | 24449408.93437 | 63.07204 |
| 6815384.40204 | 24449409.85593 | 63.14852 |

KK12

Takymetridata puuttuu

KK13

| | | |
|---------------|----------------|----------|
| 6815380.39325 | 24449406.80511 | 63.05116 |
| 6815381.03409 | 24449406.32046 | 63.03973 |
| 6815381.52564 | 24449406.97480 | 63.08223 |
| 6815380.82745 | 24449407.48298 | 63.09802 |

KK14

| | | |
|---------------|----------------|----------|
| 6815380.06829 | 24449402.96050 | 63.11361 |
| 6815380.45007 | 24449402.10776 | 63.09166 |

| | | |
|---------------|----------------|----------|
| 6815381.37375 | 24449402.44264 | 63.10404 |
| 6815381.01142 | 24449403.33035 | 63.10829 |

KK15

| | | |
|---------------|----------------|----------|
| 6815376.92282 | 24449403.51383 | 63.02444 |
| 6815377.67128 | 24449402.92763 | 63.02609 |
| 6815378.32487 | 24449403.74514 | 63.02248 |
| 6815377.61410 | 24449404.32528 | 63.00569 |

KK16

| | | |
|---------------|----------------|----------|
| 6815374.22300 | 24449398.20916 | 62.64872 |
| 6815374.85096 | 24449397.66797 | 62.63788 |
| 6815375.55772 | 24449398.32204 | 62.74148 |
| 6815374.84684 | 24449398.92311 | 62.72707 |

KK17

| | | |
|---------------|----------------|----------|
| 6815374.53265 | 24449393.58983 | 62.60282 |
| 6815374.27828 | 24449394.43944 | 62.63556 |
| 6815375.15744 | 24449394.76154 | 62.62834 |

KK 18

| | | |
|---------------|----------------|----------|
| 6815371.83164 | 24449386.78196 | 62.45521 |
| 6815371.19625 | 24449387.28961 | 62.49937 |
| 6815372.39555 | 24449387.44652 | 62.48964 |
| 6815371.74224 | 24449388.01446 | 62.49509 |

KK19

| | | |
|---------------|----------------|----------|
| 6815366.89620 | 24449391.48849 | 62.61031 |
| 6815366.25699 | 24449391.96573 | 62.56167 |
| 6815366.76135 | 24449392.71308 | 62.59938 |
| 6815367.39070 | 24449392.25648 | 62.64453 |

KK20

| | | |
|---------------|----------------|----------|
| 6815401.77393 | 24449437.60938 | 63.35848 |
| 6815402.28678 | 24449438.33636 | 63.37296 |
| 6815403.01032 | 24449437.83616 | 63.46551 |
| 6815402.53655 | 24449437.10594 | 63.51852 |

KK21

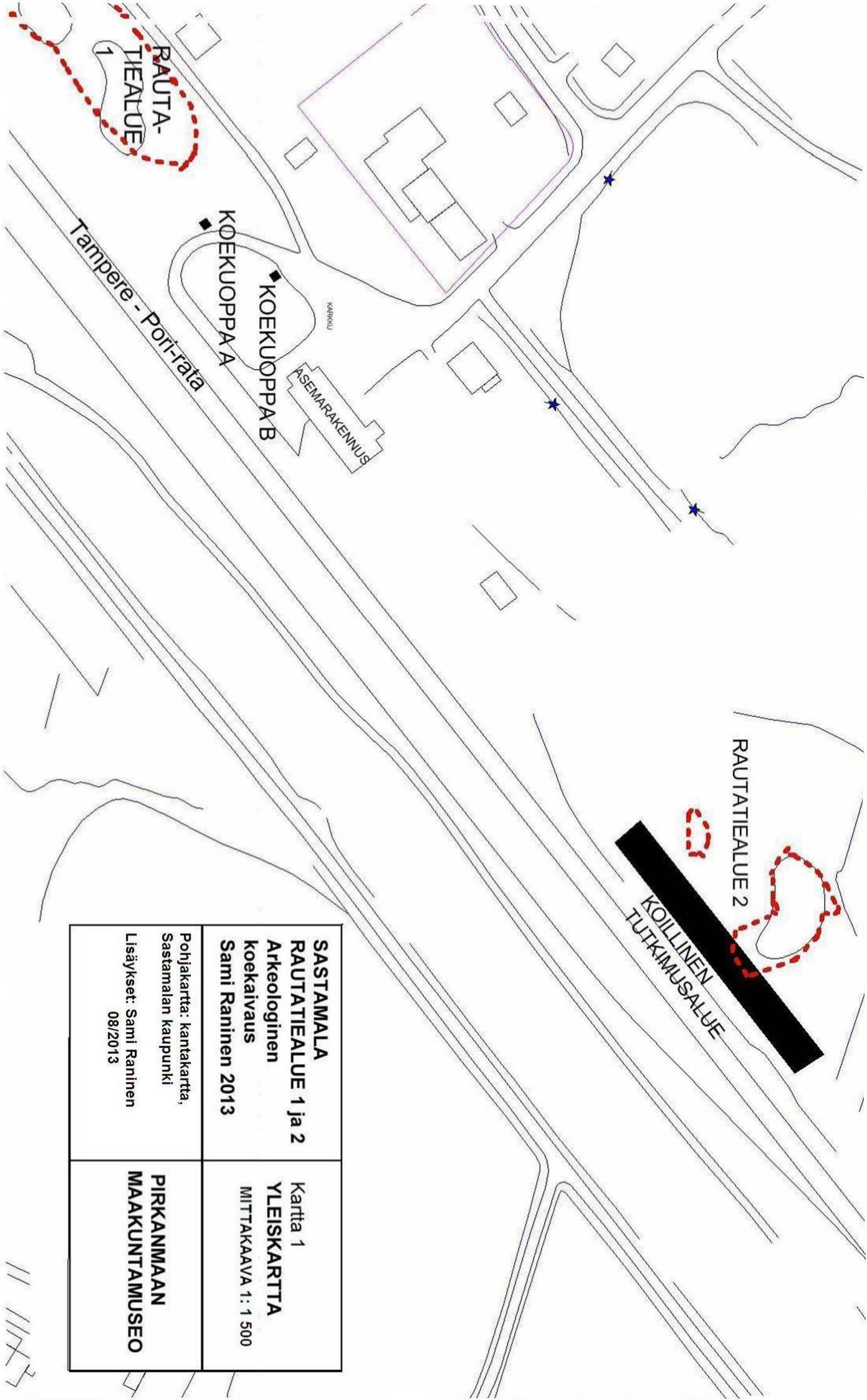
| | | |
|---------------|----------------|----------|
| 6815389.47389 | 24449423.49566 | 63.06823 |
| 6815390.19244 | 24449423.10089 | 63.30621 |
| 6815388.89195 | 24449422.65822 | 63.19774 |
| 6815389.76160 | 24449422.25572 | 63.31986 |

KK22

| | | |
|---------------|----------------|----------|
| 6815364.29758 | 24449386.43374 | 62.21854 |
| 6815363.67891 | 24449387.05294 | 62.26520 |
| 6815364.36703 | 24449387.61313 | 62.41221 |
| 6815364.92414 | 24449387.06800 | 62.37454 |

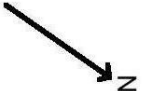
**Sastamala Rautatiealue 1 ja 2
Arkeologinen koekaivaus 2013****LUETTELOLIITE 3****Liitekartassa 2 esitettyjen korkeusmittapisteiden koordinaatit
(ilmoitettu KKJ-yhtenäiskoordinaatistossa, korkeudet N60-järjestelmässä)**

| | | |
|---------------|----------------|----------|
| 6815405.02389 | 24449435.95682 | 63.48321 |
| 6815401.89906 | 24449438.01689 | 63.40895 |
| 6815399.05132 | 24449431.55806 | 63.61959 |
| 6815400.91291 | 24449428.75848 | 63.76890 |
| 6815396.68514 | 24449423.25408 | 63.53989 |
| 6815394.43036 | 24449424.92902 | 63.46416 |
| 6815391.25073 | 24449420.26842 | 63.40425 |
| 6815390.13461 | 24449422.66304 | 63.37871 |
| 6815387.53929 | 24449417.38300 | 63.52697 |
| 6815386.81015 | 24449413.72415 | 63.53568 |
| 6815387.37900 | 24449409.61497 | 63.66833 |
| 6815384.37812 | 24449408.21223 | 63.29985 |
| 6815380.97121 | 24449408.83381 | 63.25969 |
| 6815381.61584 | 24449406.09957 | 63.32575 |
| 6815384.22633 | 24449405.71163 | 63.41591 |
| 6815381.04449 | 24449404.12064 | 63.32477 |
| 6815379.09361 | 24449404.30541 | 63.27223 |
| 6815375.52997 | 24449397.49701 | 62.98298 |
| 6815374.57773 | 24449395.66844 | 62.86337 |
| 6815371.36403 | 24449387.74084 | 62.49649 |
| 6815367.39855 | 24449391.78691 | 62.63105 |
| 6815364.98721 | 24449387.22824 | 62.43110 |



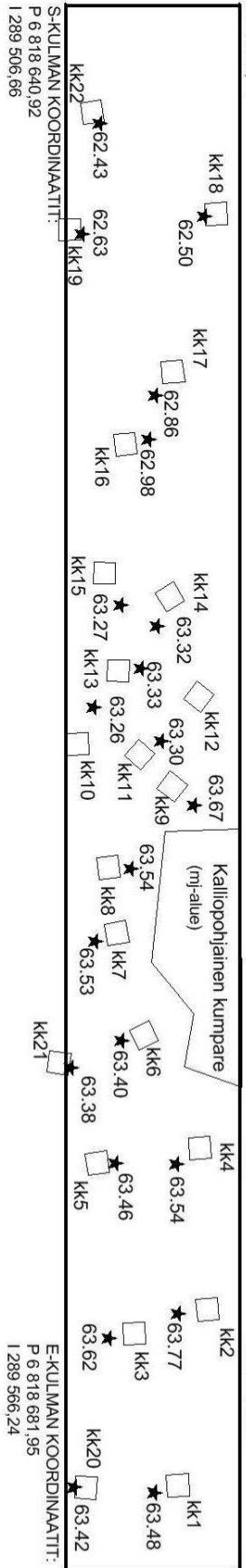
| | |
|--|---|
| <p>SASTAMALA RAUTATIEALUE 1 ja 2 Arkeologinen koekaivaus Samu Rallinen 2013</p> | <p>Kartta 1 YLEISKARTTA MITTAKAAVA 1 : 1 500</p> |
| <p>Pohjakartta: kantakartta, Sastamalan kaupunki Lisäykset: Samu Rallinen 08/2013</p> | <p>PIRKANMAAN MAAKUNTAMUSEO</p> |

11/11/13



W-KULMAN KOORDINAATTI:
P 6 818 647,59
I 289 502,11

N-KULMAN KOORDINAATTI:
P 6 818 688,52
I 289 561,76



TAMPERE - PORI-RATA

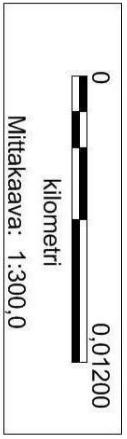
SELITYKSET:

kk1...22 Koekuopan järjestysluku

Koekuopan käsin kaivettu alue

★ Alkuperäisen maanpinnan korkeusmittaluku (N60, m mpy)

KOORDINAATTIEDOT ETRS-TM35FIN-JÄRJESTELMÄSSÄ



| | |
|---|---|
| SASTAMALA RAUTATIEALUE 1 JA 2 Arkeologinen koekaivaus Sami Raninen 2013 | KARTTA 2 Koilinen tutkimusalue Mittakaava 1: 300 |
| Kenttäpiirros: T. Kumpulainen 05/2013 Puhtaaksi piirto: T. Kumpulainen 05/2013 S. Raninen 08/2013 | PIRKANMAAN MAAKUNTAMUSEO |